

Hoe zijn we begonnen?

Dat was door een wonderlijke samenloop van omstandigheden.

Bij een toename van wederzijdse contacten m.b.t. onze geloofsgenoten in Transsylvanië, kwamen we elkaar op onverwachte momenten tegen.

Er was de Juhazs stichting, waar Ries nauw mee verbonden was en de vrijzinnige samenwerking waar we elkaar ontmoetten.

De vraag naar EXIT kwam langs twee routes:

Vanuit de Reformatus en vanuit de Unitariërs.

Omdat ik denk dat de oude banden vanuit Nederland met de Reformatus kerk in dit gezelschap beter bekend zijn; hier iets meer informatie over de vrijzinnige contacten.

Samen met collega Greteke de Vries organiseerden we vanaf 2005 vanuit de Remonstranten een aantal internationale predikantenconferenties voor de Unitarische kerk van Transsylvanië en de Remonstranten in Nederland, beiden als niet dogmatische kerk diep geworteld in de Calvinistische traditie.

Beiden verbonden in een wereldwijd netwerk van vrijzinnigen. Ik vermeld dit omdat de Hongaarse Unitariërs vanaf 1830 contacten met Amerika en Engeland onderhouden m.b.t. studiebeurzen en gemeentecontacten.

Toch gaan de banden van de Remonstranten met de christelijke Unitariërs verder terug in de tijd. Er was sprake van wederzijdse theologische interesse vanaf de 17^e en 18de eeuw. Dat laatste geldt nog sterker voor de contacten van Reformatus met de protestantse kerken in Nederland.

Conferenties over en weer vonden na De Wende (1989) plaats naast bloeiende gemeente contacten. Zowel vanuit de PKN als vanuit de Remonstranten en De Vrijzinnigen.

Terug naar 2008

Bij een van de conferenties die wij organiseerden, werd de vraag gesteld: Hoe kunnen jullie ons helpen toegang te krijgen tot meer actuele praktische theologische boeken?

We wisten dat er bij de Juhazs Stichting een begin gemaakt was met de Hongaarse vertaling van het boek: *From generation to generation*, van E.H. Friedman door Beke Boroka. We hebben toen als initiatiefnemers van EXIT het vertaalproject van Friedman van de Juhazs stichting overgenomen.

Zo werd het standaard werk: *From generation to generation* het eerste boek wat wij als EXIT lieten vertalen in het Hongaars en werd de stichting EXIT opgericht op 21 april 2008.

ds. Ries Nieuwkoop werd de penningmeester en is dat nog steeds met ds. Tina Geels als voorzitter en ds. Greteke de Vries als secretaris. Zij nam het opzetten en onderhouden van de website onder haar hoede. En niet te vergeten Annelies Trenning vanuit de Vrijzinnige in Nederland.

Vooraf het zakelijk instinct van Ries en onze praktische aanpak is een van de redenen waardoor EXIT tot zo'n grote productie kon komen met inmiddels meer dan 40 vertalingen, die gebruikt worden aan de opleidingen van Reformatus en Unitarische predikanten voornamelijk in Kolozsvár/ Cluj- Napoca.

De Lutheranen hadden zo een eigen circuit; ook internationaal al heeft dr. Nagy Dorottya vanuit de Hongaars Lutherse kerken zitting in het comité van aanbeveling.

Ja, een Nederlands bestuur van EXIT met een Nederlandse doelstelling: Praktische theologische boeken te laten vertalen in het Hongaars en deze uit te geven in het Hongaars taalgebied t.b.v. de Hongaarstalige Protestantse kerken in het bijzonder de Reformatus Kerk, de Unitarische kerk en de Evangelisch Lutherse kerken in Roemenië en Hongarije.

In het begin was EXIT niet zo opgetuigd zoals nu.

De organisatie en werkwijze ontstond al doende zoals een adviesraad en een comité van aanbeveling, deze zijn wel internationaal samengesteld.

De lijnen waren kort en we hoorden bij de uitwisseling en op conferenties wat nodig was en waar gebrek aan was op het gebied van de praktische theologie en dat is eigenlijk zo gebleven. Foka van de Beek, inmiddels deel van het bestuur, zat als docent missiologie en Nederlands in Kolozsvár dicht bij het vuur en was goed op de hoogte door haar intensieve contacten met de studenten, docenten en hoogleraren. Daarnaast waren er de informele lijnen door de vele gemeente en collegiale contacten.

Om alles goed te laten verlopen kwam er een protocol voor de route om tot een goede vertaling te komen. De aanvragen kregen een vaste plek in de jaaragenda en kunnen nog steeds drie keer per jaar worden ingediend.

Deze aanvragen komen langs verschillende wegen binnen bij het bestuur.

Er wordt naar een Hongaarse vertaler gezocht en iemand die bij het gekozen boek de correcties op zich kan nemen. Dan moet er eerst een proef vertaling worden voorgelegd aan de adviesraad. Na goedkeuring wordt er vanuit het bestuur een contract opgesteld met de vertaler en kan het werk beginnen.

Vaak is de presentatie van een gekozen theologisch werk gepaard gegaan met een conferentie aan het theologisch instituut in Kolozsvár/ Cluj- Napoca.

Zeker toen de digitale revolutie onze Hongaarse collega's hen nog niet in staat stelde om zelf internationaal op de hoogte te zijn, was het vertaal werk van EXIT een venster op de westerse theologie in een oecumenische setting. Dit geldt zeker ook voor de liturgische, homiletische en pastorale toerusting.

Het bestuur wisselde uiteraard. Na 10 jaar voorzitterschap nam Greteke dit stokje van mij over. Ries bleef trouw op zijn post en verzoon steeds weer een leuke actie om extra geld binnen te krijgen, zoals de kerstactie waarbij we vanuit Nederland een boek van EXIT aan een Hongaarse collega predikant of student cadeau kunnen doen door zelf het bedrag aan EXIT over te maken.

Annelies, met veel creatieve inbreng, nam afscheid als bestuurslid in 2016.

In datzelfde jaar voegde ds. Marianna van de Graaf zich bij ons als secretaris evenals ds. Jan Bouman. Hij moet, vaak met veel geduld, achter de vertaalrechten aan. Want vertalen mag niet zomaar.

Foka verliet EXIT in 2019, ander werk was haar roeping. Zij werd uitgezonden door de GZB naar Bulgarije waar zij vanuit Veenendaal nog steeds werkzaam. De Hongaarse predikant ds. Csongor Kelemen werd in 2018 aan het bestuur toegevoegd. De lijnen bleven kort zeker ook door de positie van Csongor, naast zijn gemeente in Urk, als tijdelijk docent verbonden aan het theologisch instituut in Kolozsvár.

Greteke nam in juni 2021 afscheid van EXIT en ds. Elly van de Meulen, inmiddels lid van het bestuur, volgde haar op als voorzitter. We moesten nu op zoek naar een nieuwe webmaster. Inmiddels is daar in voorzien in de persoon van Téglásy Sándor.

Na het afscheid van Greteke in 2021, kwam ds. Margriet Gosker bij het bestuur. Zij verliet EXIT een jaar later. Haar plaats werd ingenomen door de Hongaars Nederlandse predikante ds. Emöke van Bolhuis Szabó in 2022.

In het begin vergaderden we vaker dan nu het geval is, het wel en wee nam steeds een belangrijke plaats in bij onze vergaderingen, vele jaren bij ons thuis in Bunnik.

Daarom wil ik bij deze jubileumviering stil staan bij het overlijden van Annelies Trenning op 30 december 2021 na een kort ziekbed. Zij werd 78 jaar. Annelies had zich steeds breed ingezet voor het belang van EXIT, ook in verbinding met de Unitarische, vrijzinnige achterban in Amerika, waar Annelies nauwe contacten mee onderhield vanuit haar vrijzinnige geloofsgemeenschap van De Woudkapel in Bilthoven. Ook Annelies had zo haar eigen netwerk in Roemenië, mede hierdoor was zij goed op de hoogte van de snelle ontwikkelingen in de Roemeense samenleving.

Annelies nam het initiatief om een banner te laten maken voor EXIT, deze werd gebruikt bij de diverse conferenties in Nederland.

Dat haar nagedachtenis ons mag blijven inspireren om steeds het belang van EXIT in een breder oecumenisch perspectief te blijven zien...

Ten slotte wil ik ons 10 jarig jubileum hier memoreren. We hebben toen met elkaar geluncht in Het wapen van Bunnik. We hebben toen ook teruggekeken en vooruit. En vastgesteld dat het vertaalwerk van EXIT nog steeds relevant was, wat blijkt uit de vele reacties vanuit Roemenië waar Hermann Janos straks verder op in zal gaan.

Nu vijf jaar later wil ik dit inzicht graag bevestigen en ik spreek dan namens het hele bestuur. De route is niet altijd vanzelfsprekend, soms is het zoeken naar de juiste weg, een geschikte vertaler. Het blijft daarbij een sport de nodige financiën bij elkaar te krijgen.

Maar eenmaal op de rails wacht daar weer een mooi proces met aan het einde van de weg de veilige haven van de uitgever EXIT onder de inspirerende leiding van Nagy Peter.

Hulde voor hem en voor de route die we nog steeds kunnen afleggen vanaf een plan van wikken en afwegen naar een gedrukt boek dat gretig aftrek vindt bij de studenten en predikanten van de Protestants Hongaarsstalige kerken die we graag

blijven ondersteunen in deze tijd die niet gemakkelijke is. Als EXIT hier een steentje aan kan bijdragen dan blijven wij trouw aan onze missie.

Op de leestafel kun je de verschillende uitgaven van EXIT terugzien.
Bij enkelen heb ik een Nederlands exemplaar toegevoegd.

Tina Geels, Remonstrants predikant, v.h. voorzitter EXIT
Contactpersoon Unitarisme Nederland
inf. cm.geels@planet.nl